

Handbuch des Bistums Münster
Bearbeitet von Dr. Heinrich Börsting und DDr. Alois Schröer
Erster Band: Geschichte
Zweite Auflage
Münster 1946 Verlag Regensberg gegr. 1591
Seite 423-425

4. Proosdij Usquert (1392), 1458 opgenomen in de Abdij van Rottum

De kerk te Bedum, Maria, Paulus en Walfried gewijd, verrichtte Vorst Bisschop Ludolf 1232 de heilige priester wijding. In 1284 droegen de parochianen en hun leiders de Walfriedus kerk over aan het klooster in Thesinge.

5. Proosdij Loppersum (1217)

Bierum (1247). - Ten Boer (15^{de} eeuw) met romaanse baksteen kerk. Het Benediktijner klooster "Bure zur Mutter Gottes" wordt in 1301 genoemd. Het is 1485 opgeheven en met Thesinge verenigd. Het Cisterciënzer vrouwenklooster klein Aduard of Sint Anna werd 1340 door de edele Addyerth v. Thyum als filiaal van de Abdij Aduard opgericht en twee jaar later in de orde opgenomen. Het zegelonderschrift luid echter: "Conventus in capella s. Bernardi". - Eenum (15^{de} eeuw).- Garmerwolde (1385), diens kerk rond 1200 werd gebouwd. - Garsthuizen (1283). - Garrelsweer (15^{de} eeuw). - Godlinse (1374). - Groot Harkstede (15^{de} eeuw). - Klein Harkstede, 1489 noch een kapel. - Kolham (1291). - Leermens (1423) met romaanse kerk van de Heilige Donatus. - In 1448 bevestigde de paus het beschermheerschapsrecht aan de gemeente. De kerk van de heilige Petrus en Paulus in Loppersum is in 1217 afgebrand. Ze behoorde tot de vroeg Liudgeriaanse kerken. - Losdorp (15^{de} eeuw). - Oosterwijtwerd (1406). Hier heeft Emo v. Romerswerf en zijn neef Emo v. Huizinga, de latere abt, in 1204 het klooster Bloemhof (Floridus hortus) voor de Benedictijnen opgericht. Het werd in 1209 in een mannen en vrouwen klooster van de Premonstratenzer orde gewijzigd, diens monniken in 1213 naar Wittewierum vertrokken. Het was de oudste Friese Premonstratenzer orde. Het vrouwenklooster werd in 1594 voor afbraak geveild. De kloosterbeschermheer was waarschijnlijk de heilige Stephanus. - Scharmer, in 1231 aan het klooster Wittewierum geschonken. - Schildwolde (1204). De provoost Heinrich v. Oldekloster (s.S. 422) stichtte hier in 1204 het Premonstratenzer vrouwenklooster Gratia s. Mariae. De provoost Herderich heeft tegen de wil van de gemeente de kerk opgenomen in de orde. Beide kanten grepen naar de wapens wat leidde tot een bloedige vete. De bisschop bracht weer vrede in de jaren daarna, door de provoost te dwingen de opname weer ongedaan te maken. In Heiligerlee en Westerlee bisdom Osnabrück, heeft Herderich vrouwenkloosters opgericht (s.S. 438). - Slochteren (1291). - Spijk (1379). - Stedum, waar het beschermheerschap in 1245 bij de abdij van Aduard kwam. - Tesinge (15^{de} eeuw), de oorspronkelijke naam zou Heidenschap zijn geweest. Hier bij Garmerwolde bevond zich het Benedictijnerklooster Germania, om 1317-1375 genoemd naar de latijnisering van de naam Germerawald, naar verluide uit de 12^{de} eeuw stammend. 1284 bevestigd vorst-bisschop Gerhard het klooster het beschermheerschap over Bedum. 1428 voeren 10 Ihoer monniken een hervorming door in opdracht van de paus. Het klooster werd in 1581 door een bende geplunderd. - Westeremden (voor 1125). De Andreaskerk, beschermheerschap Wittewierum, brandde in 1238 af. - Wirdum (15^{de} eeuw). - De kerk in Wittewierum werd in 1211 geschonken aan Bloemhof (Floridus hortus) in Oosterwijtwerd. De in 1213 van daar naar hier verlegde Premonstratenzer orde verkreeg in 1217 de erkenning van de abt van Prémontré. De bouw van de kerk van de orde werd in 1238 door de magistraat Everardum Lapidariae artis peritum natione Coloniensem en zijn zonen gestart en in 1259 voltooid. De

inwijding werd vertrokken door de wijdingsbisschop Christian. De abt verwierf in 1273 het beschermheerschap over de kerk in Uithuizen. In Wittewierum was de nagedachtenis aan Liudger zeer levendig; de eerste abt en oprichter Emo van Huisinga, belijder van Barlar, schijnt van na zijn overlijden (809) te dateren. Emo hield van 1204-1234 een kroniek bij van de orde, dit werd voortgezet door de tweede opvolger Menco over de jaren 1237-1272 en een onbekende van 1276-1296. Zowel abt Emo als Menco berichten gewoon en betrouwbaar over de gebeurtenissen van hun tijd. Emo stierf in 1237 in vrede en heiligheid. Bloemhof was de beroemdste van alle Friese Premonstratenzer orde vestigingen. In 1290 telde de orde, inclusief het in de buurt gelegen vrouwenklooster Rozenkamp, 1000 bewoners, maar in 1561 slechts 4 monniken. Zuster vestigingen waren, Aland, Barthe, Langen, Palmar (s.S. 428 f., 431,434), en verder "hopels en koldinnen" in het aardsbisdom Bremen. In 1561 heeft de paus Wittewierum opgeheven. De klooster materialen werden in 1566 uitverkocht en voor de bouw van het nieuwe bisschoppelijke hof in Groningen gebruikt. De landerijen gingen over aan het Groninger Domkapitel. – Abt Emo was ook de oprichter van het vrouwenklooster Rozenkamp (Campus Rosarum), waar hij ook begraven werd. In 1268 is door de Wijdingsbisschop Edmund orde kerk Maagd Maria gewijd. – Woltersum (1238). – 't Zand de Moeder van God (1295). – Zeerijp (1227).